

36

KÖLÖZSVÁRI KIR. GAZDASÁGI AKADEMIA
KÖNYVTÁRA
451581

Țara Noastră

DIRECTOR: OCTAVIAN GOGA

ANUL IV Nr. 4
28 IANUARIE 1923

În acest număr: Problema maghiară de Octavian Goga; Rapsodia tăcerii, poezie, de Șerban Bascovici; Năvala străinilor de P. Nemoianu; Piscul lui Bursuc de Virgil Cioflec; Un bilanț școlar de Alfa; Viața noastră studentească de Radu Mărăcine; În fața blocului latin de Vintilă Petala; Pustiul cultural al unei Capitale de I. Joldea Rădulescu; Gazeta rimată: Două cluburi de Epaminonda Vănicu; Însemnări: Adevăratul Ardeal, Repausul duminical, Socoteala „Unirei”, Armata d-lui Iuliu Maniu, O măsură stupidă.

CLUJ
REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA : PIATA CUZA VODĂ NO. 16

Țara Noastră

Problema maghiară

Actualitatea pare a ridica din nou la suprafață problema vecinilor noștri unguri și ziarele dela București cu spiritul lor fragmentar împins de-o goană pripită se opresc zilnic în timpul din urmă asupra unor așazise atacuri dela frontiera noastră.

Nu cunoaștem mai deaproape rostul acestor incidente cari au putut fi supărătoare, dar cari dela început ni s'au părut lipsite de grave consecințe imediate. Interesante sunt însă și rămân pentru noi stările din Ungaria cu fatala lor repercusiune sufletească asupra compatrioților noștri maghiari din Ardeal spre care ne îndreptăm privirile totdeauna cu-o vie atențiune.

* * *

Cine cunoaște cât de cât împrejurările din statul vecin își dă seama că dela încheierea păcii și pînă astăzi Ungaria e printre puținele țări în care un permanent sbucium a păstrat o situație tulbure, menită să nască încă agitații continue și neașteptate surprize. Poporul maghiar din nenorocire se pretează la astfel de valuri nelămurite. În afară de caracterul specific al vecinilor noștri, răpiți pururea de vagi lozince și înclinări romantice, la Budapesta astăzi ca și în trecut frinele conducerii sînt în mîna unei oligarhii grandilocvente și certate cu realitatea, al cărei diletantism politic n'a rodit în cursul vremii decît prăvăliri și crude decepții. Grație acestei îndrumări Ungaria nouă își menține nota ei de provizorat voit pe toate terenurile vieții de stat, făcînd să se resimtă un spirit de aventură la toate răspîntiile.

Dela plecarea noastră din capitala de pe malul Dunării și pînă astăzi frămîntarea nu mai conținește. Pe urma bolșevismului înfrînt de noi, magnații maghiari fără a învăța nimic din logica evenimentelor au crezut că își pot relua firul unei domnii istorice. O reacțiune violentă cu complectă înlăturare a energiilor populare s'a înstăpănit din nou la Budapesta. În loc să se conteze cu starea de fapt a lucrurilor, căutîndu-se formule de salvare pe seama unei țări nenorocite, imaginația morbida și-a reluat jocurile ei. Tratatul de Trianon a rămas literă moartă, visurile imperialiste trăiesc încă, armata este crescută necon-

tenit, relațiile economice cu vecinii nu s'au normalizat și finanțele sunt în pragul falimentului. Patru ani aproape au trecut, fără că măcar această societate sgduită de viforul groaznic al continentului, să se poată smulge din somnul letargic al atitor ficțiuni de demult. Nici forma de stat nu s'a putut lămuri în acest timp, susținându-se fără consultarea maselor o chochetărie frivolă a aristocrației cu resturile Habsburgilor naufragiați. Regentul Horthy, fără rădăcini în sentimentul public, înconjurat de mercenarii lui, prelungește în palatul dela Gödöllő o aventură lipsită de autoritate. Totul fierbe inform și haotic împrejurul lui. Adunarea națională, înfăptuită cu disprețul votului universal, e copleșită de inacțiune și sterilitate. Până astăzi de pildă nu s'a ajuns la o lege pentru echilibrarea raporturilor de proprietate, făcând să se diminueze enormele latifundii de pe pusta ungurească. Pe toate terele aceiași exagerare grotescă. Ungaria e patria exagerărilor. După filosemitismul cras al celor cincizeci de ani din urmă, astăzi în Budapesta locuită în majoritate de ovrei, bîntuie o sălbatică xenofobie, strigîndu-se la toate colțurile împotriva acestor tovarăși de ieri. Tot astfel rancuna la adresa tuturor vecinilor e la ordinea zilei. Lărmuitori și intempestivi sunt nenumărații tigri de carnaval care se agită între Dunăre și Tisa. Ei sunt totdeauna gata să se bată pe trei fronturi, ei sîn adunări la care se strigă și se plînge, se împart hărți ale Ungariei ciuntite, se spun povești fantastice despre crimele sîrbești și despre spînzurătorile din Ardeal, se fac solemne jurăminte și se trimit pompoase telegrame lui Kemal pașa la Angora sau lungi corespondențe la „Manchester Guardian“.

Incontestabil această fermentație nu poate da nimănui impresia unei vieți de stat solide și garanția unei maturități politice. Cu acest temperament maladiv în care dorul de aventură este sfătuitoarea de căpetenie, sufletul din vecini îmbibat de viziuni strălucitoare se lasă lesne atras spre ori-ce prăpastie. Cu deosebire vremile de-acum cu perpetua lor balansare și incertitudine favorizează și mai mult aceste crize de iluzionism politic. Cele mai neînsemnate svăcniri postume ale conflagrației uriașe de ieri în țara lui Horthy provoacă perturbații sgomotoase aruncînd pe planul întii din nou mirajul Ungariei lui Ștefan cel sfânt și-o lungă serie de apetituri înfrînte...

În astfel de împrejurări Ungaria constituie o problemă de salubritate internațională, care interesează deaproape toate statele din Europa centrală și mai ales pe moștenitorii tirzii ai unui patrimoniu național. Nu se va mira nimeni deci, dacă o asemenea vecinătate trezește și la noi, ca și în țările mărginașe, o legitimă încordare și-o pipăire periodică a sacului de cartușe, indiferent de atitudinea mai mult sau mai puțin vitejească a jandarmilor unguri dela frontieră.

O prevedere militară este poate unica rețetă care asigură liniștea tuturor...

* * *

În afară însă de această lature externă chestiunea este mult mai complexă la noi. Prezența în țară a unui însemnat număr de cetățeni de naționalitate maghiară dă o însemnată deosebită acestor mișcări de

peste graniță, care în mod firesc influențează mentalitatea celor de-aici.

Maghiarimea din Ardeal stă încă subț sugestiunea Budapestei. Fără un talent mai accentuat de-a se adapta la împrejurări, compatrioții noștri dela unire încoace sunt într'o atitudine de izolare în fața configurației de stat schimbate. Starea lor sufletească este încă o paralizantă depresiune sentimentală, din care cântecul trecutului, stărnește elegii întârziate la tot pasul. Acțiunile politice după o îndelungă pasivitate de caracter demonstrativ n'au luat încă o formă lămurită și în ori-ce caz nu s'a produs nici-o apropiere de nici unul din curentele care stăpânesc la noi opinia publică. Nu vedem decât întârziate încercări de apărare națională, în schimb nici un semn că societatea ungurească din Ardeal ar dori să participe la rezolvirea problemelor noastre de stat. Protestarea și criticismul sunt apanajul moral din care se întreține o speranță pentru ziua de unire.

Aceasta este realitatea pe care noi ne-am obișnuit s'o privim în față cu un simț mult mai pozitiv, decât guvernauții de subț coroana sfântului Ștefan. Citiți ziarele numeroase cari apar în limba maghiară pe teritoriul românesc și veți constata adevărul spuselor noastre. Fenomene de împăciuire sufletească nu se înregistrează câtuși de puțin în aceste pagini cu care se inundă și Ardealul și străinătatea. Dimpotrivă, după prima perioadă a stării de asediu, în care frica amuțise părerile, foarte multe ziare de-ale lor au tendințe provocătoare în timpul din urmă și notele acestor ciudate războiri de gazetă devin din ce în ce mai stridente.

Motivele acestei atmosfere de înstrăinare crescândă sunt a se căuta mai întâi în hipnoza permanentă a Budapestei și apoi în credința că slăbiciunile noastre pot îngădui acest lux al unei separațiuni evidente de aspirații între cetățenii aceleiași țări.

Sunt profund greșite aceste impulsuri care măresc zilnic distanța ce ne desparte. Răceala și neîncrederea societății conducătoare maghiare din Ardeal nu poate avea alte consecințe decât resuscitarea unui legitim egoism de rasă la noi. Această vâltoare nu ne va da putința să realizăm o sumă de binefaceri pe seama unor oameni, care găsindu-și rostul în cadrul ideii de stat român, au tot dreptul să ceară o ocrotire frățescă.

Se pretinde însă o coborîre pe pământ, o împrietenire cu realitatea.

Inițiativa unui spirit nou trebuie să se întrevadă în tabăra conducerii ungurești din țară, altfel, stăruind pe calea începută riscă să primejduiască reale interese. Nu mai e nevoie s'o repetăm că o mână onestă de prietenie noi nu vom refuza niciodată, — dar nici nu vom admite ca toleranța noastră civilizată să fie confundată cu neputința.

Așteptăm cuvântul sincer și cavalereste rostit, care va avea și răspunsul nostru limpede.

Aceste sunt părerile unui om care nu i-a mințit niciodată, nici când trăia subț stăpânirea lor, nici când s'a pornit războiul liberator, nici când a avut în mână soarta lor fiind la cărna țării și care își permite, urmând o linie dreaptă, să le spună adevărul și astăzi.

OCTAVIAN GOGA

Rapsodia Tăcerii...

Tăcere

Unde ești tăcere,

Ce oborai în vastitatea nopții

Ca o zăpadă peste freamătul pustiei,

Momind pământul cu mireasma veșniciei...

Tu mă făceai sub tine respirând,

S'ascult în piept sărmanul meu ciosornic

Bătănd străin de timpul nestatornic

Și-atunci

Azurul mă sorbea din marea lumii

Și lunecam din zare'n zare ca un nor

Deasupra gloatelor și frământărilor...

Dar azi spre ziuă m'ai lăsat tăcere

Gândind la cei ce'n zori, — cu inimelê'n mâini, —

Ca'd la răsărucci

La cei ce sovăind de-afata ropot

Se duc împăciuliți de-un glas de clopot

La cei ce'n zori zilei s'au născut

Căzând în praf din raiul lor necunoscut...

O, tu te-ai risipit în spațiul ca o boare

Sub razele ce curg din soare...

Tăcere

Unde ești tăcere?

De ce în zori te-ai apropii ca un deget

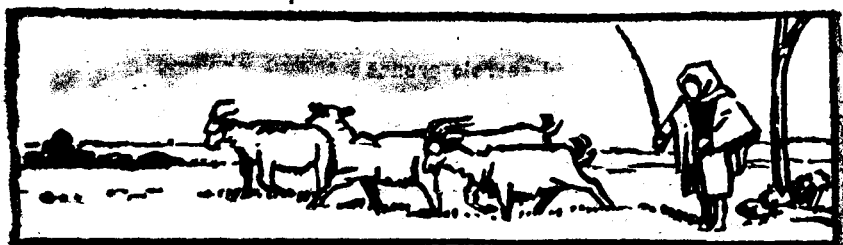
De buzele lui Dumnezeu,

Când noaptea pe genunchii lui mă legănai

De-așupra pământescului alai?
Și-acum când spărele arunca
Pe ogoare sterpe flăcări de comori,
Tot mai aproape sunt de gloate și de muncă
Tot mai aproape gem orașele și vântul
Tot mai aproape simt pământul
Spre drumurile lui-acum cobor
Cu brațele întinse spre viece
Cu fruntea sus, cu pasul sunător,
Cu pieptul cald, cu chipul zâmbitor.
Oh, doar în sufletu-mi jicnit de pașii mei
Ce sună grei de-alungul drumurilor reci,
Duc nostalgia liniștei de veci!

ȘERBAN BASCOVICI

Năvala străinilor

Vremurile de după război au aruncat la suprafață cu o repeziciune năvălitoare noi și noi probleme, sau au pus pe cele vechi într-o lumină nouă. De această continuare și rapidă evoluție, orice guvernare conștientă trebuie să țină seamă și prin măsuri chibzuite și eficiente să previe din timp efectele lor.

Printre problemele ce se prezintă sub alt aspect este și aceea a străinilor — a cetățenilor străini — cari trăiesc pe teritoriul țării noastre. Această problemă este de o mare importanță mai ales în Ardeal unde, pe de o parte, străinii găsesc un teren propriu de trai prin legăturile lor din trecut, pe de alta, fiindcă, în urma împrejurărilor de ordin internațional, Ardealul și Bucovina sunt poarta prin care comunicăm cu străinătatea. Odată cu reluarea raporturilor normale cu orientul, problema străinilor va câștiga și mai mult în proporții, interesând, deopotrivă, toate provinciile României. Deocamdată numai capitala se zbate în mizeriile provocate de această problemă neglijată.

Statul român, în momentul de față nu dispune de destule mijloace să combată efectele dăunătoare provocate de invasiunea mereu crescândă a străinilor. Le avea acum un an, dar atunci nu a făcut uz de ele. Astăzi, situația s'a complicat, înfățișând noi laturi și greutăți cari, dacă se aplica legea la timp, s'ar fi putut evita.

Mai cu seamă noi, transilvănenii, simțim întreg balastul economic și politic al străinilor. Astăzi, noi, suntem pe punctul de a ne întoarce la țară, deoarece existența la oraș ne-a devenit imposibilă, iar administrația statului nu ne mai oferă nici un scut, nici o protecție.

Statul maghiar, deși pe vremea aceea străinii interesau numai din punct de vedere al siguranței, urmărea cu multă vigilență mișcarea acestora. Ungurii i-au dat acestei probleme o așa importanță încât ea a fost înglobată chiar în legea administrației comunale (XXII 1886), obligând autoritățile nu numai să o urmărească, dar să și decidă dacă străinii pot sau nu, să se stabilească în cutare comună. Prin ordonanțe ministeriale se dau indicațiuni minuțioase de modul cum au să procedeze față de străini, iar în anul 1903 guvernul revine

asupra chestiunii cu o lege specială (V:1903), adoptând noul mijloc și norme pentru reglementarea mișcării străinilor.

După declararea războiului, problema străinilor începe a se înfățișa și sub alt aspect — economic — și guvernul foarte atent, în al doilea an de război, lărgiște sensul legii dela 1903 și în această direcție, spunând că autoritatea să aibă cunoștință despre petrecerea tuturor străinilor și aceia, a căror prezență nu este dorită în interesul siguranței statului, păcii comune, *ori pentru starea economică a comunelor*, să nu poată locui, să nu se poată stabili și în anumite cazuri să poată fi trimiși peste granițele țării (ord. 90.000 din 1915).

Am ținut să arăt, în mod sumar, controlul exercitat de administrația maghiară ca să vedem importanța ce au dat-o ei chestiunii străinilor, aplicând cu rigoare toate dispozițiile legii.

Schimbarea granițelor politice, evident, a schimbat și fața problemei de care ne ocupăm. De această schimbare a voit să țină seamă Consiliul dirigent printr'o ordonanță dată în 1919 (No. 8272 din 19 Iulie). Dar graba cu care s'a făcut nu a permis să se îmbrățișeze întreaga problemă. Tot spiritul ei tindea la un control imediat, fără considerații la latura economică pe care guvenul maghiar încă din 1915 o avea în vedere.

Să vedem acum care a fost situația străinilor în vechea țară românească și care este astăzi în întregul regat.

În vechea țară românească, străinilor nu li-s'a dat prea mare importanță. Aceasta din cauză că, pe vremea aceea străinii trăiau în număr foarte restrâns și fiindcă, vechiul Regat, ca orice țară mică, trebuia să aibă în vedere o mie și una de considerații față de susceptibilitățile țărilor străine. Legea din 1881 prevede mai mult dispozițiuni de formă, fără pretenții de eficacitate serioasă.

În preajma războiului, când țara începu să aibă un interes deosebit pentru străinii de toate națiile, guvernul se văzu nevoit să revizuiască situația străinilor, aducând legea din 19 Martie 1915 „pentru controlul străinilor, controlul unora din stabilimentele publice și pentru înființarea unui birou al populațiunii“. Scopul acestei legi, îl spune însuș ministrul de interne în expunerea de motive arătând că dispozițiunile proiectului sunt reclamate imperios de nevoile siguranței statului.

Dar legea aceasta, inspirată de legiuri străine, nu a putut satisface nici acest unic scop, de apărare a statului, cu deosebire după lărgirea frontierelor țării. Partidul poporului, chemat la cârmă țării, a trebuit să vină în Martie 1921 cu numeroase complectări la legea din 1915, întinzând efectele legii modificate și asupra noilor provincii. Legea dn 2 Martie 1921 îmbrățișează întreaga problemă, sub toate raporturile, pe cari, motivarea ministerială le justifică astfel :

„O urmare a războiului, general observată în toate țările, este emigrarea în orașe a populațiunii dela sate. *La noi, în special, acest fenomen s'a agravat și prin venirea de peste hotare a unui mare număr de streini.*

Acest fapt se datorește în mare parte dificultăților actuale ale vieții orășanești din punct de vedere al alimentării și al locuințelor.

Pentru remedierea acestei situațiuni se impune o revizuire a locuitorilor stabiliți în comune, după 15 August 1916 (— Parlamentul, cu considerare la nouile provincii a împins acest termen până la 1 August 1914 —), și trimiterea la locurile de origine a celor cari nu sunt obligați de ocupațiunile lor sau de legături familiare, să locuiască în localitățile unde s'ar găsi actualmente“.

Iată deci, că partidul poporului, ca în toate actele lui de guvernământ, a prins și în această chestiune răul dela bază, dând legiurii noastre o îndrumare izvorâtă din necesități reale ale țării, introducând prin articolul 49 din suscitata lege măsuri potrivite să micșoreze apă-sarea economică ce se lăsase asupra orașelor noastre. Legile anterioare nu cunoșteau această latură a chestiunii. Dispozițiunile acestora se mărgineau la apărarea siguranței statului.

Dela votarea acestei legi, a trecut mai bine de un an și jumătate și lucrurile merg tot înspre mai rău. Firește, aci noi nu purtăm nici o vină. Parcă e o fatalitate în țara aceasta, ca cu plecarea onora dela guvern să se schimbe, sau se ignoreze și legile, oricât de utile ar fi. Aceasta a fost și soarta legii pentru controlul streinilor.

Astăzi, chiar dacă s'ar aplica legea aceasta, nu mai putem conta la efectul ei radical de acum un an. A fost de-ajuns un an de negli-jență, ca să ni se desvelească și o a treia latură a chestiunii, latură politica, care a culminat în excesele dela Cluj.

Anul acesta din urmă a complicat foarte mult problema streinilor dela noi. În urma multelor măsuri de apărare de aceeași invazie, in-troduse în toate statele din Europa, valul streinilor se izbește din ce în ce mai furtunos de malurile prea puțin rezistibile ale țării noastre și, în revărsarea lui în interior nu întâmpină nici o stavilă. Să cer-căm, bunăoară, să cerem o viză de pașaport pentru Germania, și taxa consulară ne va lua orice poftă de a mai vizita această țară. Sau să cercăm să cumpărăm un imobil tot acolo, și ne vom convinge că nu se poate da buzna peste băștinași fără să fi contribuit cu ceva pe seama colectivității. Și așa e pretutindeni.

La noi... e prăpăd. Mi-a fost dat să aud la deschiderea parlamen-tului cum un deputat a cerut intervenția ministrului de Interne, ca să obțină o cameră la hotel, în București. Pentrucă, azi Capitală geme de streini...

În Transilvania avem orașe unde numărul streinilor variază între 5%—10% din întreaga populațiune. Să ne gândim numai la atmosfera ce o poate provoca și întreține în vremuri de criză acest număr considerabil de oameni — aproape egal cu numărul românilor —, în mij-locul unei populațiuni de 50%—60% de naționalitate neromână care, orice am face, astăzi, tot nu se poate desbăra de trecut. Și acești ce-tățeni, cum-necum, locuiesc cu toții, foarte bine. Printre aceștia nu vom găsi de cei cari dorm prin birouri cum trăesc o seamă de nenorociți funcționari ai statului.

Iată deci, că problema streinilor, care până la război interesa doar

poliția, astăzi se ridică la rangul de problemă de stat, pe care însuș guvernul va trebui să o urmărească cu cea mai încordată atențiune.

Printre măsurile, cari ar putea combate cu efect relele provocate de numărul prea mare al streinilor, cred că ar putea fi următoarele:

1. Să se aplice cu rigoare legea din Martie 1921;

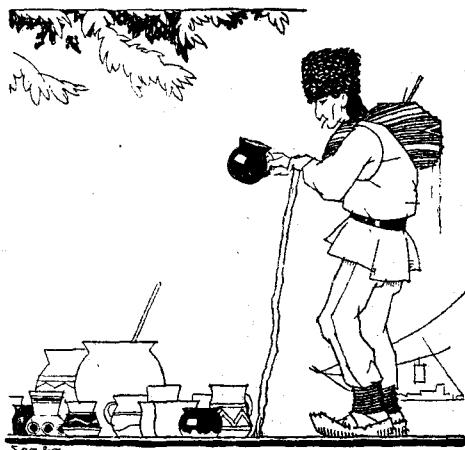
2. Intrarea streinilor în țară să fie condiționată de anumite formalități prealabile. (În Belgia, de pildă, înainte de război, intrarea nu se permitea până gând guvernul nu a aflat cine e străinul);

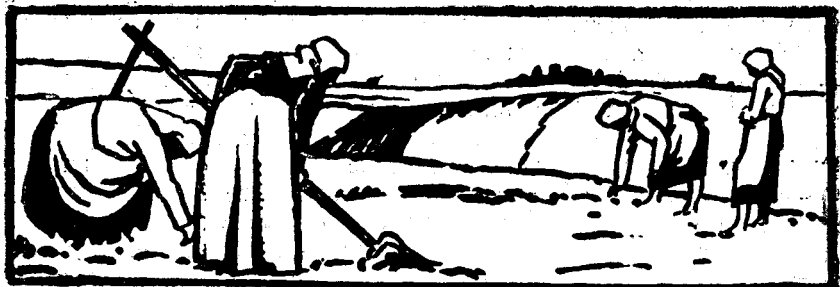
3. Să se impună streinilor cari se stabilesc la noi, taxe și impozite speciale în folosul comunei respective, sau, de pildă, persoanele și societățile streine să nu se poată stabili decât în case proprii construite acum, etc.

4. Modificarea legii existente în sensul ca, chestiunea streinilor să aparțină organelor polițiale numai în ce privește ordinea și siguranța statului; în celelalte chestiuni să decidă autoritățile comunale, pentru că în sarcina acestora cade și lupta cu consecințele stabilirii streinilor: criza de locuințe, aprovizionarea, starea sanitară și politică, etc.

Astăzi lucrurile se întâmplă anapoda: siguranța tace și face, iar comunele suportă urmările și nu știe dreapta ceeace face stânga.

P. NEMOIANU

Piscul lui Bursuc

... Casa mea din pădure era aninată pe o spinare de munte, între brazi și la adăpost. Când se mâncau vînturile și biruia crivăț, se răsucia pe urloiu în jos câte-o vâjiială repezită; răbufnea în odae un pumn de fum, amestecat cu miros jilav de vreascuri încinse.

Moș Bursuc sta pe o buturugă, în spre sobă; sugându-și obrajii înegriți ca scoarța, trăgea din lulea :

— Teamă mi-e ca în noaptea asta intră bălana 'n sat...

— Las' să vie; abia ne mai dezmoțim ale ciolane; urcăm la plaiu! împlini Roșculeț, un flăcău cu mustățile stufoase, căzute peste gură, care ședea rezimat de ușă.

— Vorba asta îmi plăcu, răspunse Bursuc înseninat, cu ochii la mine. Îl luăm și pe domnul Mirică al nostru; îi dăm în primire țiitorile... După sorcova aia cu două cocoase, spânzurată în cuiu, ușor te pricepi că și dumnealui este sămînță de vânător.

— E frumoasă vînătoarea, zic, ca să puiu și eu o lingură de lapte dulce în păsatul lor.

— Da, întări moș Bursuc; când ești picior de rudă cu jupîn ursul, îi mai cauți pricină când și când, că n'ai încotro, ca neamuri...

— Asta așa e, zice Roșculeț; îi plătești giurumelele...

Se făcu tăcere.

— Tăcem cu toții, zise moș Bursuc; așa fac țințașii: spun câte-o jitie și o bagă la coteț; pe urmă așteaptă să se scarpine ursoaica după urechi și iar mai ticluiesc una.

— Că bine o 'ntorseși, neică Bursuc; și aplecându-se pe vine, în dreptul unchiașului: spune pătărania dumitale cu cumătra...

— Ei, aia vezi comedie încondeiată!... Eram tînăr... în anii când toată urzica e floare. Slugăriam pe Vlașca, la un boer... Copil de pripas, mă luase omul în ochi de bine... Culcam din treabă la pământ cât patru, și după ce se potolia zarvura, mă așezam pe prispă: se auziau oile coborând spre sat; adăstam să vie seara... Ciasul ăsta îmi plăcea de mic. Prispă avea fața către munte; în zilele cu senin,

se vedeau munții aproape de tot, scriși cu degetul pe cer: jucam ca într-un fum de tămâie... Ce să vă spun; parcă cineva îmi făcea șema cu mâna să vin într'acolo.

— Ursoaica îți făcea cu ochiul; întrerupse Roșculeț răsând.

— În primăvară, îi spui: boerule, dă-mi socoteala... mă duc! Mi-a dat munculița mea, și am plecat. Taman se pișcase luna... Mă știam cu un fecior de o seamă cu mine din Grov.

— Spune, neică Bursuc, că erai chipurile logofețel, de!...

— Eram, da; mă purtam ca negustorii, cu ghetete... Am mas la Grov; dimineața, cu răvaș către unul Solomon, să mă arvonească, că îmi prinde mâna la toate, că nu sînt de lepădat... Am plecat. Oameniiăștia erau din partea locului, țuțueni; la poartă îmi spune din gură: — la munte, băete, scoți ghetetele... să-ți faci taicule, opinci! Mi s'a făcut seară la domnul Solomon. D'acilea m'a dat pe mâna unui nepot: un băetan cocârjat și slab, cu răbojul înfipt în carimbii cismii... Mi-a scos din cămară o pereche de opinci noi și tîrsîni de păr de capră răsucit. Le-am băgat în traistă și m'am urcat în căruță: o căruță bon-doacă, cu roatele mici, ca de pepeni. Eu eram în codirlă și cu picioarele pe drum. Și haida-haida! la plai!

Domnule Mirică, noapte frumoasă ca aia n'are să mai fie cât e lumea. Umblau luminile pân' pomi... curgeau izvoarele... pe cer stea lângă stea strălucind ca boabele de rouă în livadă când iese soarele... Oftam și-mi era dor... Mi-se pusese un clește la furca pieptului și mă strîngea ca un dușman. Mi-am desfăcut cămașa din chioțoare... Min-teanul mi l'am scos după mine... Imi dam cu mintea că era descântată noaptea aia!...

— Ei, bată-te norocul, moș Bursuc, zic eu înduioșat: cu povestea dumitale în mijlocul iernii ne aduseși primăvara în casă.

— Păi, ca d'alde noi la altceva să crezi că nu suntem buni... Și apoi luându-și firul: Nici nu știu când am ajuns la pisc. M'am desmetecit lângă o colibă, închîpuită într'o stîncă. Înăuntru un unchiaș pirotea la vatră. Mi-a spus că eu schimb pe unchiaș care se trăgea la sat; să iau aminte că de dincolo din Grohotiș, vin pe ascuns țigani tăciunari, tae lemne, le încarcă pe măgari și o tulesc cu ele la corturi. Când oiu simți ceva să mă suiu pe culmă și să dau gură!... Mi-a lăsat mălaiu, sare, tutun și o funie de ceapă... scăpărămînte aveam. Înainte de a se coborî mi-a arătat cu ciomagul până unde am de păzit, și mi l'a pus în mână: „asta-i pușca dumatate“. Am rămas singur în vârful muntelui. O liniște cât nu se mai poate. M'am lăsat și eu într-un cot, lângă un agurijor. La picioarele mele locul se vărsa într'o pajiște verde. O neastîmpărată de gaiță sbura pe d'asupra mea din cracă 'n cracă; cărîia ascuțit.

— Da de veste.

— N'am pus nici un preț. Pe mine mă luase gândurile pe sus. Bine nu știam pe ce tărâmuri mă aflu.

— Și când colo...

— Auz că scărție frunza, călcătură de om, în spetele mele.

— Na!

— Odată mi s'au întunecat vederile. Cu capul pe sus, mirosând vântul de lângă mine, trece uite așa; o ursoaică ciolănoasă și fumură, și cu puiul de urs. Mă trage pe nas, cu coama țepură, plecă curmeziș. Puiul rămas în urmă, se juca cu un căpătăiu de țirsină de la opinca mea. Eu murlăam și înviam. Nu mișcam cum nu mișcă fundul apelor. Ursoaica bagă de seamă că i-a rămas puiul în urmă, mormăia după el. Eu cu ochi ca de sticlă nici nu clipiam. Venia spre mine când în dreapta, când în stânga, plimba capul dihania: hait! zic, aici mă cântă coțofenile! Ajunsă în dreptul meu, înfige laba în ceafa urseiului, și-l svârle cât colo, mototol. Se ridică în două labe mormăind, și începu să-mă scuipe: m'a făcut tot una!

— Ursoaica cu puiul... făcu Roșculeț.

— Păi mama?! Am retezat-o la fugă, fără multă vorbă; sfârâiau la vale cum gonește iepurile la lucr. Și în cotro mă uitam numai ursoaică vedeam. Un an m'au scuturat frigurile, domnule Mirică. Și până nu m'au afumat de nouă ori cu păr de urs, până nu mi-au uns trupul tot cu prapor de urs, nu mi-a trecut.

După-ce l'am lăsat pe moș Bursuc să se dreagă bine în apele lui de povestaș, îl întreb în glumă:

— Și ai mai rămas prin locurile alea?

— Ba mi-a rămas numele p'acolo. Colțului ăluia de stâncă, dintre hotare, de când cu pățania mea, îi zice lumea *Piscul lui Bursuc*.

* * *

Roșculeț, ca să-l zgândăriască pe unchiaș, zice:

— Eu crez că acu și când trece pe șosea legat cu belciugul de nas, ți-se încrețește carnea pe dumniata?

— ... Te joci cu baba?! Imi pusesem cu nart: câte zile oiu mai avea să nu mai văz muntele. De departe, când mai se arăta, întorciam capul. Intr'o zi mă împinge păcatele să mă duc să năimesc plutași să-i am prinși din vreme cu coada'n ușă; când s'or rupe scuții de ghiată și-or porni zăpoarele, să-ne apucăm de lucru. Mă duc la Zaharia el era capîștea lor.

— „Zaharia picherul, îl cunosc, întări Roșculeț.

— ... La el! Era o iarnă grea și o zăpadă până la brâu. Ajung la canton noaptea. Acuma, bine știi, cantonul în mijlocul satului; dracul se mai gândea la spurcăciune. Ehe, și asta a mai fost una și încă bună! Bat în fereastră; Zaharie al meu nu se culcase: ca omul fără nevastă, cofelea prin casă, cu lampa'n mână. Nu ne văzuserăm de era vreme. Am stat amândoi de vorbă până s'auziră cântând cocoșii. — Știi ce? îmi spuse... Ești ostenit după drum, odaia aialaltă e rece, pereții ca sloiul... Eu aicea dorm. Uite e cald, patul e făcut, doar să-ți pleci capul pe perină. Mie nu-mi purta de grijă: omul în satul lui lesne își găsește culcuș. Mâne de mult viu și te scol, facem rost de oameni... Ce să te împotrivești la o vorbă legănată, pornită la inimă? M'am desbrăcat și m'am vârât în așternut. Așternutul lui: un

țol gros de postav înblăniț. Zorbit de atâta cale măsurată cu piciorul, m'a luat somnul repede. Cât oi ui fi dormit dintr'untăiu eu nu mi-am dat seama. M'am trezit în niște bufneli, în niște mormăituri pe lângă casă... Și ghiarele se auziau cum răcăe pe pereți... Dar asta, maică prea curată, ee-o mai fi? Eu, străin în casa altuia, când m'am culeat am tras zăvorul.

— În oala acoperită nu da gunoaale.

— ... ține-te zguduell la ușa, s'o scoață din țini! și se apăsa cu putere pe clanta. Ihima în mîne cât bobul de inelu, nici nu mai mișca.

— Intraseși în zidurile groazii.

— ... Soba primia focul din tindă. Auz pe vatră trăncăneli; vătraul, pirostiriile zornăiau amestecate. Cine-o fi, zic, să știi că intră 'n sobă, o dărămă și dă peste mine. Un timp parcă se mai potolise.

— Incepuse îngerul să-se coboare.

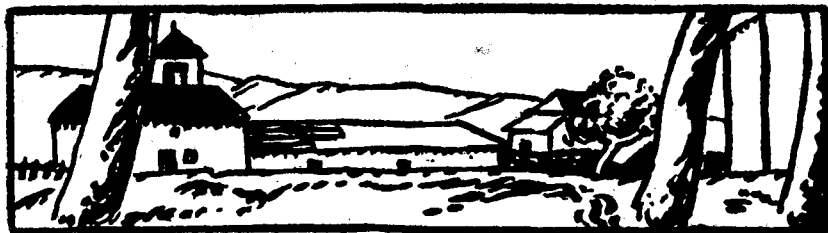
— ... Cine-a fost, a ieșit, a lăsat ușa dela tindă dată de perete, se semețea vântul în casă. Bôdaproste, zic, și ridic capul nișel din țol. Acum era la fereastră! Meșterea cu o scoabă băgată pe subt cercevea s'o salte, și peste geam alunecau sgărieturi în toate părțile. Și un întunec, o beznă în odae de nu-ți zăriai mâinile. S'a deschis fereastra și zdup! în odae, și după el, iar zdup! altul! Mi-am tras plapuma peste cap, și am rămas, încleștat, cu pumnii la piept, făcut ghemotoc.

— ... Pe unde zăbovești moarte de nu vii să mă iei.

— ... de colo până colo, pân' odae mușuiam, cotrobăiau pe 'nfundate. S'au suit peste mine grămadă, mă morfoliau. De pe lumea cealaltă, de pe unde eram eu, ziceam: Aoleo, Doamne, lungă-i viața! În cărca mea, trăgiau de țol, eu îl țineam cât puteam. Mă aduce la viață un strigăt răstît și tare: „Aicea mi-ați fost înpelițaților!“ Cum i-au auzit glasul lui Zaharie, m'au lăsat pe mine... zbughi-o! vălătuc pe fereastră, unul după altul!

Abia când m'am desmeticit, am priceput că ăștia erau doi pui de urs, crescuți de Zaharia de mici, îi știa toată lumea. Invățați să deschidă ușa dis de dimineață, când au găsit-o zăvorită, au ridicat cârligul dela fereastră și au intrat înăuntru. Când pe mine mă atinsese duhul pierzării și mă rugam: ia-mă, Doamne! — ei își făceau joaca lor... Neiculiță, asta am pățit-o!

VIRGIL CIOFLEC

Un bilanț școlar

Ce-a făcut guvernul Averescu și ce-a făcut actualul guvern

Este un obicei vechiu, ca la sfârșit de an să facă fiecare societate bilanțul activității sale. Cum statul este societatea al cărei bilanț interesează pe toți, credem că o ochire retrospectivă asupra activității școlare a fostului guvern Averescu, va fi cu atât mai instructivă, cu cât ea poate veni ca o bază de comparație, cu cece... n'a făcut actualul guvern. Guvernul Averescu a intrat în funcțiune în Martie 1920 și cea dintâi preocupare școlară a lui a fost regularea situației profesorilor „cursiști“, din Ardeal și Banat, cari dacă făcuseră un curs în vara anului 1919, nu știau nici ce studii au se mai urmeze, nici care le va fi situația. Chestiunea aceasta era cu atât mai delicată cu cât dela rezolvirea ei atârna existența atâtor școli — și în primul rând a școlilor medii — cari ar fi trebuit închise din lipsă de corp didactic. Ea a fost deslegată în înțelegere cu Universitatea, admițându-se cursul de vară din 1920 și examenul pedagogic făcut în timp de un an în fața comisiei universitare. Urma numai ca și retribuțiunile „cursiștilor“ să se normeze în mod egal, — cece s'a făcut — spre mulțumirea tuturor.

Unificarea planului de învățământ se impunea și de împrejurarea că prin stabilirea în Ardeal a armatei și a funcționării din vechiul Regat, elevii veniți de dincolo trebuiau supuși examenelor integrale, dacă voiau se continue instrucțiunea dincoace. Unificarea aceasta, elaborată până în amănunte, a fost aprobată și introdusă în școlile din Ardeal la 1 Septembrie 1920.

S'a rezolvat apoi chestiunea salariilor. În Transilvania corpul didactic era retribuit în coroane și încadrat în sistemul de clase de salarizare, în vechiul Regat era retribuit în lei iar sistemul era cel al gradațiilor. Personalul didactic venit din vechiul Regat avea de-altfel un salariu dublu și triplu, pe lângă avantajul de a preschimba salariul primit în lei în câte 3—4 coroana leul. Nemulțumirea era generală și situația trebuia clarificată.

Unificarea salariilor s'a făcut la 1 Noembrie 1920, când corpul

didactic transilvănean a primit o simțită urcare de plată. La 1 Aprilie 1921, odată cu începutul anului bugetar, s'au regulat lefii corpului didactic din întreaga Românie, împreună cu a celui din provinciile alipite, în mod uniform.

Având în vedere mulțimea școlilor populare românești și lipsa de corp didactic suficient, s'au luat dispoziție pentru a *mări producția pe acest teren* și în scopul acesta am acceptat sistemul vechiului Regat de a institui școli normale de șase ani unde copiii Ardealului au fost primiți în aceste institute ale statului în mod gratuit și sunt crescuți acolo până ce termină și pot fi trimiși la catedre. În doi trei ani școlile primare nu vor mai suferi de lipsa personalului didactic, fiind aceste școli tot atâtea pepinieri didactice destoinice și suficiente.

Chestiunea *instrucțiunii religioase* trebuia deasemenea rezolvită prin stabilizarea situației cateheților și profesorilor de religie, cece s'a făcut asigurându-se atât instrucția la școlile populare și secundare, cât și personalul didactic religios, a cărui retribuție și numire au fost definitiv fixate. Incadrarea *școlilor comunale* în sistemul școlar român a trebuit să formeze una dintre principalele preocupări ale guvernului trecut. Guvernul a trebuit să-și dea seama, că dacă școlile *primare* comunale (foste grănițerești) nu formau un obstacol în calea operei unitare școlare, nu mai puțin era adevărat, că școlile *secundare* și speciale ale unor comune puternice ca Aradul, Timișoara, Sătmarul etc, rămaseră și pe mai departe cu vechea organizație și cu limba de predare ungurească, fără să țină seama de împrejurările schimbate în care se aflau. Prin un ordin special s'au stabilit principiile modalităților preluării acestor școli de către stat.

Cel dintâi oraș care a răspuns și a primit condițiile și și-a predat toate școlile comunale cu întreg mobilierul, biblioteci și muzee a fost Aradul. Pe urma lui a venit Oradea Mare, Timișoara și Sătmarul. Se aștepta și declarațiunea orașului Târgu-Murăș, care cerea anumite favoruri, pe cari ministerul nu le-a putut primi.

Școlile *minoritare* aveau la începutul anului 1920 trei înfățișări. Școlile *săsești* primeau un ajutor global de 4 milioane lei. Se înțelege, că suma aceasta le-a fost *votată* de Consiliul dirigent, dar plătită a fost de către guvernul Averescu.

Dat fiind însă că felul acesta de-a subvenționa școlile confesionale era necunoscut de legislația ungurească și că subvenționarea *globală* putea să aibă grave consecințe pentru celelalte confesiuni, sașii au fost îndrumați să se conformeze și ei școlilor confesionale românești și să nu ceară drepturi privilegiate pentru ei. Incadrarea școlilor *săsești* în sistemul general, s'a început prin tabloul trimis de autoritățile lor autorității școlare a statului. În baza acestui document au fost îndrumate autoritățile școlare confesionale săsești, ca subvenția pentru școli să o ceară individual. Trăgănarea căpeteniilor politice săsești nu a mai dat timp guvernului, de a o duce la îndeplinire, căci schimbându-se regimul, guvernul liberal a lichidat și pe mai departe subvenții globală, sporind-o încă.

Chestiunea școlară *minoritară maghiară* se găsea la 1920 în

stadiul de revoluțiune față de ordinea de stat. Șefii școlilor — episcopii — nu depuseseră jurământul, fiindcă pacea dela Trianon nu era încheiată, și considerau de șef al instrucțiunii tot pe ministrul din Budapesta, care, de-acolo da ordine, promova și transfera.

În cons cință nu recunoșteau n'ci organele școlare, nu se conformau legilor și ordonanțelor și refuzau orice contact cu autoritățile școlare române. Guvernul român era pus într'o situație delicată, căci în schimb aceste instituții nu încetau să facă școală după sistemul vechiu, cu istoria Ungariei, cu geografia și constituția Ungariei, fără a lua act de limba, istoria, geografia românească.

În situația aceasta guvernului nu-i rămânea altă cale, decât să închidă în bloc toate școlile. Examinarea situației însă, ne-a dictat o soluție mai norocoasă.

Sub presiunea părinților elevilor și a publicului, episcopii au fost constrânși să rupă cu atitudinea de până atunci și în Noembrie 1920 au dat o declarație prin care au acceptat ordinea de stat și au promis ascultare organelor statului.

Ne gândim la sutele de școli confesionale ungurești, înființate cu scop fără scop în coastele școlilor ungurești de stat, la persecuțiunea personalului didactic maghiar care a depus jurământul și a intrat în serviciul statului, la cererile de ajutor pentru toate școlile confesionale ungurești, la înființarea unei facultăți clandestine de litere în colegiul reformat din Cluj, la propaganda înlăuntru și în afară, la procesele de trădare și defăimare din Arad, Sătmar, Oradea-Mare. Cu toate acestea statul și-a mers drumul său înainte făcând ca politica sa culturală să fie tot așa de dreaptă — și echitabilă — față de minoritatea ungurească, ca și față de români.

Mulțimea școlilor confesionale ungurești — în special a școlilor secundare — este însă un anacronism. Tendința de a le spori dovedea, că maghiarii creiau școli nu numai pentru neamul și necesitățile lor culturale, ci în primul rând pentru micii industriași, lucrători, pripășiți pe la orașe, pe cari, deși slovaci, șvabi, poloni, sau bavarezi, comunitatea de credință i-ar putea aduna mai ușor în jurul școalelor confesionale, decât în școlile statului.

Acesta este motivul, că statul român nu a încuviințat cererile de subvenții ale episcopatului unguresc, ceea ce nu a împiedecat guvernul Averescu ca până la statuirea unui contingent de școli confesionale ungurești, justificate de necesitățile lor culturale și de populația care le cere, să avanseze 3 milioane 500 mii lei pentru plata corpului didactic secundar. Pentru cel primar s'au luat dispoziții, ca să fie subvenționat cași cel confesional românesc.

Aceste erau numai măsuri provizorii deoarece statul a luat asupra sa datoria de a ține școli de stat ungurești pentru unguri, nemțești pentru sași și șvabi, și avea șapte licee ungurești de stat pe teritorii locuite de populație compactă ungurească. Chestia aceasta fiind însă strâns legată de felul cum avea să fie rezolvată problema școalelor confesionale românești a trebuit amânată până la deslegarea acesteia.

Acordul era să se bazeze pe următoarele principii:

1. Confesiunile sunt libere să deschidă și întrețină școli dar pe cheltuiala lor și în cadrele drepturilor de până aci.

2. Confesiunile cari din lipsă de mijloace sau din alte motive nu vor întreține școlile existente *le pot* trece în administrația perpetuă a statului. În cazul acesta li se vor asigura drepturi nu numai la predarea religiei și îngrijirea educației religioase, ci și la numirea și disciplinarea corpului didactic.

3. Statul va examina organizația unor școli secundare confesionale, mai ales a celor ce sunt menite a da contingentul pentru seminariile teologice și va recunoaște situația aceloră în forma de acum.

Acordul nu s'a putut face, fiindcă chestiunea eșise din cadrele unei idei naționale, și formase o parte din preocupările politice de partid.

Ca pe urma acestei divergențe de ordin principial corpul didactic confesional român să nu sufere în retribuțiunile sale, s'a votat un credit de 20 milioane, din care să se întregască salariul învățătorilor confesionali egalizându-se cu al învățătorilor de stat.

Iată câteva date reci asupra gestiunii unui an de guvernare, care se poate rezuma în cuvintele: s'a normalizat o situație și s'au pus bazele unui progres sigur pe viitor.

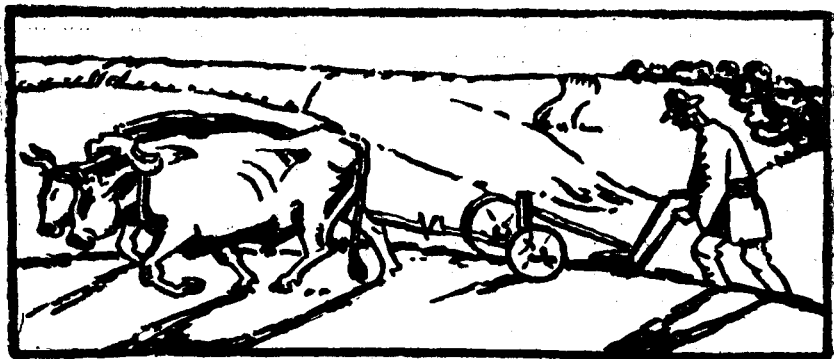
Am atins numai problemele mari, fără să intrăm în amănunte și în înșirarea unor chestiuni, cari își au însemnătatea lor pentru interesul culturii acestui popor.

Să înșirăm doar, că pentru cimentarea și strângerea rândurilor învățătorilor ardeleni s'a creat fondul „*Gheorghe Lazăr*” și s'a restituit *Casa învățătorilor*, ca internat pentru fiii învățătorilor, cari sunt înscrși la Universitate. S'au dublat bursele la Universitate, încât numai la Cluj s'au dat burse la 400 universitari. S'a deschis cea dintâi Academie comercială în Cluj organizându-se conform Academiei de înalte studii comerciale din București, care este cea mai principală instituție de studii comerciale și financiare. S'au clădit, reparat și întregit sute de școli, s'au organizat școlile de meserii și s'au acordat burse la sute de orfani și băeți, cari cercetau aceste școli. Pentru Reuniunea carpatină română s'au dat 170 mii lei, pentru înființarea unui Muzeu etnografic ardelean 600 mii, pentru o școală de lemnărit la Câmpeni, 1 milion.

Cu începutul anului bugetar 1921 s'a prezentat cel dintâi buget școlar ardelean cu 350 milioane pentru acest colț de țară, care constituie coroana unei activități de un an.

Cercurile interesate școlare vor ști — să sperăm — aprecia această activitate, care de atunci s'a redus la anchete și banchete, și la calvarul individual al atâtor învățători dați afară din slujbă, din motive politice.

Alfa

Vieața noastră studențească

Nu cutezăm să spunem nici astăzi, după atâtea săptămâni, că turburările studențești au luat sfârșit; nădăjduim, fără îndoială, că tineretul nostru universitar va reintra în liniște, și remarcăm chiar o hotărâtă îndrumare spre calmarea regretabilelor agitații.

De aceea putem, acum când valurile apelor răvășate tind să reentre în fâgașurile lor, să judecăm cu obiectivitate problema studențească, existentă mai de mult la noi, neglijată și nebăgată în seamă de toată lumea, și devenită încetul cu încetul, o foarte serioasă problemă a vieții noastre naționale.

În primul rând, noi nu privim și nu putem să privim faptele, din afară de cercul în care ele se produc, așa cum, cu suficientă înconștiență, sau cu rea credință, au făcut-o toți aceia cari s'au pronunțat în ultimul timp asupra lor. Pentru a le putea judeca și înțelege, ele trebuiesc privite cu alți ochi de cât aceia ai politicianilor oportuniști sau ai gazetarilor aplicați să servească anumite interese. Noi vedem cu totul altceva în agitațiile studenților noștri, de cât manifestarea unor stări copilărești și bolnăvicioase, ori simpla sugrumare înconștientă și oarbă la poruncile unor demagogi naționaliști, cari practică, prin intermediul tineretului studios dar naiv, politica urei de rasă; iar încetarea acestor agitații, noi o dorim pentru cu totul alte motive de cât acelea cari s'au concretizat în formula: „compromiterea prestigiului țării în afară și teama de Europa“.

Mișcarea studențimei noastre universitare, tinerească și spontană, ca eruperea violentă a unor formidabili nouri primăvărațici, a dovedit — indiferent de direcția spre care a pornit-o din primul moment — că această tinerime e stăpânită de mari frământări și fără îndoială, de și mai mari nemulțumiri.

În toate țările, de altfel, studențimea a trecut la vremea ei printr'o

criză similară, dar de atunci ea s'a impus atenției oamenilor de guvernământ, și a devenit, fără exagerare, o adevărată problemă de stat. Așa s'a petrecut în Germania, cu o viață universitară din cele mai intense, și unde, de la *Sturm und Drang*, de pe timpul mișcărilor provocate de războaiele napoleoniene și până astăzi, factorii cu răspundere s'au silit și au reușit să facă din tinerii națiunii lor, un element de luptă, — poate cel mai puternic. — pentru izbânda idealurilor naționale. În Franța de asemenea, tinerii universitari sunt un perpetuu focar și mijloc de agitare a problemelor mari, fie că ei sunt înglobați în mișcările extremiste, fie, mai ales, că se strâng tot mai mulți și tot mai tari, în jurul lui Charles Maurras, pentru a forma acea gardă puternică a naționalismului francez, care se cheamă, cu o expresie celebră: „les camelots du roi“.

Graba cu care judecăm, cântărim și rezolvim noi toate problemele, a prezidat la considerația pe care am binevoit s'o acordăm în ocaziunile în cari tinerimea universitară a făcut să se vorbească de ea, — încă odată: indiferent *pentru* și *cum*. Abia ni se prezintă o chestiune, și noi îi și găsim îndată deslegarea, pripiți și preocupați, fiindcă ne așteaptă alături problemele mult mai interesante cari fac obiectul sforțărilor noastre cotidiene. Cele mai multe din aceste probleme fiind de natură pur pozitivistă, era și natural ca ele să ne absoarbă cu totul, și să ne îndepărteze tot mai mult de tinerime și de chestiunile cari o frământă.

Și totuși ar fi trebuit să observăm măcar acum, după atâta vreme, că fața lucrurilor s'a mai schimbat puțin, și că nu cu o simplă calificare de „agitație antisemită“ poate fi rezolvată o chestiune care-și are rădăcini mai adânci și motive de a fi mai variate.

Unirea a dat posibilități mari de dezvoltare vieții studentești. Din toate colțurile pământului românesc desrobit, atât la figurat cât și la propriu, răsar legiuni întregi de tineri, ale căror exigențe legitime sunt nesocotite de toți aceia cari pretind să stea în fruntea vieții noastre publice. Iar exigențele acestea sunt tot atât de mari, pe cât este de mare pământul României întregite.

Nu vrem să stăruim prea mult, — deși ar fi interesant, — asupra profesurii universitare, care, înmulțindu-se cu numărul nouilor Universități, a scăzut în aceeași proporție sub raportul intelectual. Și ceea ce e mai extraordinar, e că, așa cum sunt, profesorii universitari de astăzi, se îndepărtează din ce în ce mai mult de catedră, pentru a se deda cu totul preocupărilor streine de cultură și știință.

Nu e semnificativ oare că nu există aproape profesor universitar de seamă care să nu fie înregimentat într'un partid politic, pentru a face acolo politica cea mai militantă cu puțință? Nu e atât de semnificativ că numirile de profesori universitari au ajuns să se facă, exclusiv sub oblăduirea celui mai urât politicianism?

Cazul tânărului profesor acuzat de crimă: Al. Lăzărescu, nepotul d-lui Al. Constantinescu, ministrul agriculturii, este destul de caracteristic. Dar acela al d-lui Iuliu Maniu, care și-a introdus la Universi-

tatea din Cluj, frați și veri, în disprețul celui mai elementar respect pentru pregătire și capacitate?

Cât de departe am ajuns, firește, cu astfel de metode, de epoca lui Titu Maiorescu și a tuturor celorlalți mari dascăli ai Universității noastre, se înțelege de la sine.

Dar dacă facem abstracție de acea latură a chestiunii, care privește învățământul pur, vedem și mai bine în problema tineretului nostru universitar. Cel mai mare contingent de universitari îl dau clasele de mijloc, azi atât de sărace și de reduse în putința lor de a face față necesităților reclamate de învățatură. La începuturile României Mari, n'a avut vreme nici un guvern să creeze posibilități de trai pentru aceste odrasle necesitoase de carte, ale burgheziei în prefacere. Nu li s'a clădit un cămin, nu li s'a organizat măcar o ospătărie bună și ieftină, iar bursele multe-puține câte s'au dat, au fost drămălite cu cântarul politicianismului. Am asistat la câteva încercări de a se trimite tineri în streinătate. A fost un elan romantic, care ne-a adus repede la trista realitate, din motivele valutare arhicunoscute, iar tinerii noștri universitari au fost văzuți rugându-se pe la toate ușile, până ce, în cele din urmă, s'au înapoiat acasă, fără un rezultat serios.

Toți miniștrii de instrucție publică, câți s'au perindat de la 1918 încoace, au eliminat din preocupările lor, problema studentescă. A trebuit să isbucnească agitațiile studentești din urmă — în cari toată lumea n'a reușit să vadă de cât laturea antisemită, — pentruca politicianii noștri să-și aducă aminte, în sfârșit, de cărmuitorii de mâine ai țării acesteia. A trebuit ea bieții copii vitregi ai României să iasă în stradă, să spargă geamuri și să strige, sub un pretext oarecare, pentruca opinia publică preocupată de cursul acțiunilor și de mersul Bursei, să-și reamintească și de ei.

Actualul ministru al instrucției, dl dr. Anghelescu, un om vesnic grăbit, nici nu putea fi finit pe loc, de altfel, de cât cu gălăgie și amenințări. D-sa s'a oprit, a vorbit și a făgăduit un cămin, un mare cămin studentesc, pe care e dispus, în fine, să-l organizeze, în nu știm ce spațioase cazărmi bucureștene, pentru cel puțin două mii de paturi. Ce se va alege și din proiectul acesta frumos, e greu de prevăzut de pe acum, mai ales că ignorăm opinia visterului cabinetului, d. Vintilă Brătianu, mai marele dlui dr. Anghelescu.

Pentru moment însă, constatăm cu mare plăcere că se mișcă publicul. S'au făcut în zilele din urmă, mai multe fundațiuni, între cari amintim pe aceea, într'adevăr extraordinară, a unui om despre care n'am auzit vorbindu-se până acum: d. C. Vasiliu-Bolnavu. Necunoscutul proprietar din Prahova, a făcut studenților români un dar cu adevărat princiar, de 12 milioane lei, din cari să se clădească un cămin universitar în București, și lasă a se înțelege, în actul său o munificență și mai mare pentru viitor. E, de sigur, neobișnuit că în vremile acestea de pripită căpătuială, să se găsească un astfel de om având astfel de preocupări. De la vechii boieri români, ai căror urmași nu prea și-au mai adus aminte de operele de binefacere, și până la acest cetățean al Prahovei, nimeni nu s'a mai gândit cu o

inimă atât de largă la funcțiunea pe care trebuie s'o îndeplinească averea în viața socială a unei națiuni, pentruca ea să nu fie o povară pentru clasele de jos și o primejdie pentru cele de sus.

De aceea dorim ca mulți milionari ai vremilor de război și de după război, să fie cel puțin înduioșați de acest act al unui om modest și harnic. Cu bogățiile lor căpătate peste noapte, ei poate că și-ar mai ispăși din păcate, dăruind din prisosul atâtor hoții și ilegalități, o parte pentru căutătorii de lumină ai generației noastre.

Inițiativa particulară însă, oricât ar fi ea de însemnată, nu e suficientă. Pe de-asupra vorbelor de clacă ale dlui dr. Anghelescu, problema în sine trebuie să preocupe mai serios și în mod constant ministerul nostru de instrucție publică, care, dintr'un oficiu de închiriere pentru partizanii politici, ar trebui să se transforme într'un adevărat îndrumător și sprijinitor al tineretului nostru. Altfel, oricâte conșfățuri s'ar ține, oricâte circulări s'ar da, oricâte anchete s'ar face și oricâte acuzații s'ar aduce pe drept sau pe nedrept, presupușilor agitatori, bubă va rămâne bubă, și niciodată ea nu va putea fi vindecată, dacă doctorii cari o cercetează caută aiurea, în formule de gazetărie utilitaristă sau în adversități politice, leacul celei mai de seamă probleme de stat românești.

RADU MĂRĂCINE

In fața blocului latin

Politica internațională prezintă adesea aspecte paradoxale, pe cari trebuie să le cunoști și să le pătrunzi bine, pentru ca să nu greșești în judecata lor.

Conferința dela Paris s'a terminat prin constatarea de astădată publică a deosebiriilor de vederi dintre aliați. Reprezentanții Angliei au cerut o adevărată revizuire a clauzelor economice și financiare ale tratatului dela Versailles; Franța, Italia și Belgia au refuzat categoric să abdice de la drepturile câștigate asupra reparațiilor germane.

Marea Britanie era hotărâtă să confirme în ochii tuturor, o separațiune de politica franceză, care nu mai putea să coincidă cu scopurile regatului insular. Franța la rândul ei, deși nu se aștepta la scadența aceasta atât de precipitată, își încorda toate forțele spre a a putea lua asupra sa, în caz de nevoie absolută, toate răspunderile la soluționarea într'un mod categoric a apăsătoarei probleme a reparațiilor.

Conferința dela Paris, a pus în lumină un fapt cunoscut și simțit de toți, Desacordul asupra politicei reparațiilor, dăinuia între Anglia și Franța încă din primul an al păcii. El apăsa toată politica aliaților față de Germania, care întemeia la rândul său toată acea politică de rezistență pasivă, adevărată sabotare a tratatului încheiat. O atmosferă înăbușitoare de neîncredere, de îndoială și de teamă cuprindea toate conferințele interaliate și toate ședințele comisiei de reparațiuni: se aștepta totdeauna cu oarecare emoțiune gestul reprezentanților britanici.

De astădată, cel puțin s'a făcut lumină, o situație falsă, s'a clarificat. Criza cea mare a trecut, deschizând viitorului o perspectivă mai sigură și mai precisă. Două politici deosebite, s'au despărțit: două noi grupări de forțe nasc în Europa, pentru a găsi o nouă formulă de echilibru politic.

* * *

Erau numeroși în Franța, acei cari își făceau iluzii asupra atitudinii noului guvern englez. În cordialitatea lui Bonar Law, ei nădăduiau să găsească, ceiace nestabilitatea și uneori dușmănia rău ascunsă al lui Lloyd George, nu le oferise în timpul anilor de alianță.

Toți aceștia însă, s'au înșelat. Politica engleză a rămas aceiași, invariabilă oricare ar fi fost schimbarea guvernului țării. Ea este prea pătrunsă în concepțiunea partidelor și a cârmuitorilor, pentru ca dintr'o zi pe alta să se poată produce schimbări radicale în orientarea ei.

Lloyd George a fost numai unul din reprezentanții mai categorici ai acestei politice internaționale. Mai amabil în raporturile sale cu foștii aliați, mai prudent și mai conciliant în aparență, Bonar Law nu numai că nu a schimbat nimic, dar mai mult chiar, a însemnat cu o sinceritate neașteptată un dezacord fățiș de politica franceză.

Anglia era singura putere europeană care câștigase în adevăr în urma războiului. Ea învinsese Germania acolo unde era mai primejdioasă pentru imperiul său. Domeniul colonial al Reich-ului dispăruse, cuprins în cea mai mare parte în acela al Mării Britanii. Puterea maritimă a Germaniei se prăbușise de asemenea, înecând în adâncul golfului dela Scapa-Flow, ultima amenințare care îngrijora amiralitatea dela Londra. Noi debușuri economice erau deschise comerțului englez, pretutindeni unde cel german era alungat prin clauzele tratatului dela Versailles sau prin noua situațiune de fapt creată de pace. Finanțele țării cu toată povara unei mari datorii de război, erau cele mai bune dintre toate țărilor europene.

Industria și comerțul, cu toată criza trecătoare a șomajului, aproape nu se resimțeau de încercările războiului. Totul era intact în Anglia, unde o problemă a recunoștrucțiunii este necunoscută.

In asemenea condițiuni ce valoare mai reprezenta pentru guvernul dela Londra cota ce-i revenea din totalul reparațiunilor de război față de avantajile viitoare ale prieteniei germane?

Politica egoistă a splendeidei izolări putea fi astfel reînceptută, fără pierderi, ci numai cu perspectivele atrăgătoare ale beneficiilor ei. Principii vagi de solidaritate, nu au încurcat niciodată acțiunea realistă a guvernului britanic. Anglia nu mai avea, deocamdată, nimic de temut din partea Germaniei. Dimpotrivă, orice consolidare politică și economică a Franței biruitoare, putea crea pentru viitor, o rivalitate serioasă din partea ei. Ridicarea oricărei puteri continentale a apărut totdeauna, în decursul istoriei, ca un vis urât pentru regatul insular, care făcea tot posibilul să readucă curând perfectul echilibru al forțelor. Cum timpurile însă s'au schimbat, Marea Britanie de azi, găsește alte mijloace pentru atingerea acestui țel. În locul marilor coalițiuni de odinioară, ea încearcă de astă dată un sistem nou: izolarea politică a țării rivale.

Când Germania se ridicase la acel grad de forță politică și economică care făcea din ea prima putere de pe continent, în secolul al XX-lea, Anglia a așteptat răbdătoare ceasul care avea să vie, și când prin chiar greșeala Germaniei, avea să prăbușească pentru mult timp supremația ei.

După război, a bătut ceasul Franței. Fără a avea țeluri imperia- liste sau intențiuni ascunse, Franța înțelege să ocupe în concertul puterilor lumii, locul pe care l-a câștigat prin atâtea jertfe și cu prețul atâtor ruine.

Franța lovită în bogăția ei națională, în imposibilitate de a găsi singură mijloacele necesare grelei opere a reconstrucțiunii interne, vede în rândurile tratatului dela Versailles, unica posibilitate pentru viitor. E firesc ca în asemenea împrejurări, tratatul care cuprinde marele principiu al reparațiunilor, să fie piatra unghiulară a politicei franceze.

Și astfel, politica franceză s'a depărtat dela început de aceea a guvernului dela Londra. Politică de executare integrală, ea a avut ca țintă imediată dobândirea reparațiunilor. Opoziția britanică a influ-

iențat însă timp de trei ani, hotărârea Republicei. Din conferință în conferință, din concesiune în concesiune, divergența între cele două puteri aliate a avut ca rezultat sabotarea din partea Germaniei a tratatului de pace.

A sosit însă momentul hotărîtor. Germania cerea un nou moratoriu, din ce în ce mai lung, fără a acorda nici o garanție pentru viitor.

Și Londra și Parisul au înțeles atunci că lumina trebuia făcută. O situație nelămurită trebuia clarificată, — Conferința dela Paris a ajuns cel puțin la acest rezultat. Delegații britanici au propus o ade-vărată revizuire a clauzelor privitoare la reparațiuni. Era consfințirea acelei politici, care urmărind îngrădirea forței Franței, încerca să o izoleze de ceilalți aliați, lăsând-o singură în fața Germaniei cuprinsă de figurile naționalizmului șovinist. Dușmănia franco-germană, concentrând toată încordarea Franței asupra vecinului amenințător de pe continent, însenina orizontul politicii britanice de orice grija, pentru un viitor destul de lung....

* * *

Conferința dela Paris a însemnat însă și un fapt mai pozitiv și mai îmbucurător, care va avea asupra viitorului o influență din cele mai fericite. Fără a vrea să facem profeții, putem totuși să legăm de colaborarea care de astădată unește Franța și Belgia de Italia, multe nădejdi bune. Atitudinea negativă a Angliei, a ajuns la acest rezultat fericit, care altfel ar mai fi întârziat poate, atâta timp cât anume interese potrivnice sau reminiscența unor supărări din trecut, despărțeau puterile latine din apus.

În fața ostilității germane și în fața rezistenței britanice, Franța și Italia și-au dat mâna. O clipă de primejdie comună a întărit legătura de sânge, de aspirații și de solidaritate firească, care dăinuia de veacuri între popoarele latine. La Paris și la Roma s'a înțeles că sunt anumiți factori cari biruiesc timpul și împrejurările pentru a determina în mod hotărîtor soarta popoarelor, în anumite împrejurări. Unul din acești factori, este de sigur conștiința rasei și origini comune.

În ceasul în care Anglia părăsea pe aliații ei, dând astfel noi puteri și nemăsurată încredere Germaniei, popoarele latine constituiau un zid de apărare a păcii câștigate. Inginerii italieni vor colabora alături de tehnicienii Franței la controlarea regiunii miniere a Ruhr-ului, și la nevoie la exploatarea ei în folosul puterilor creditoare ale Reich-ului. Trupele franceze și belgiane cari zilele acestea au ocupat orașul Essen, vor garanta succesul misiunii lor. „Nu vom face o acțiune militară, dar vom ști la nevoie să prevenim orice împiedecare sau orice act de ostilitate“ a declarat șeful guvernului francez.

Și astfel începe un nou capitol de istorie. Puterile latine singure, fără sprijinul anglo-saxonilor, atât a celor din imperiul britanic, cari azi s'au dat în lături, cât și a celor din America, cari de câțiva ani stau departe, impun lumei germane executarea unui tratat semnat de guvernul dela Berlin.....

* * *

Dezacordul dela Paris avea în mod firesc să influențeze mult asupra lucrărilor Conferinței dela Lausanne.

Franța părăsită în apus, era oarecum dezlegată de îndatorirea de a sprijini politica orientală a Angliei. În răsărit, imperiul britanic năzuia la o întâietate la care credea că îi dă dreptul dominațiunea sa asupra atâtor milioane de mohamedani, vasali sau clienți ai politicii sale. Franța, la rândul ei, credea că poate găsi în sprijinirea fără rezerve aproape, a Turciei, cele mai bune garanții pentru influența și autoritatea sa în orient.

Conferința dela Lausanne condusă de fapt de Lordul Curzon s'a resimțit tot timpul de diferența acestor tendințe. Și totuși exista o anumită unitate de front între aliați, cari credeau că prin concesțiuni reciproce, să poată menține un echilibru folositor tuturor.

Cele mai grele probleme, supuse hotărârilor Conferinței, sunt azi aproape soluționate. Nu vom avea astfel priveliștea disenziunii care există între politica dela Paris și cea dela Londra. Sunt prea mulți oameni conștienți de gravitatea pe care ar putea-o reprezenta adâncirea controverselor existente, pentruca să nu caute să niveleze asperitățile cari despart Anglia de Franța. Ei încearcă să prelungească cu multe speranțe chiar, dacă nu alianța din timpul războiului, cel puțin „cordiala înțelegere” dinainte de 1914.

Și totuși Franța mereu mai aproape de turci, tratează în fiecare zi cu mai puțină severitate Rusia Sovietelor. Suntem foarte departe încă de o apropiere cu Moscova, dar o indicațiune generală spre des-tinderea raporturilor există și într-o parte și într'alta.

Anglia, cere pe timpul lui Lloyd George, încercase în folosul ei exclusiv, dar fără noroc, o asemenea îndrumare, azi privește cu îngrijorare spre vecina dela miază-noapte a Indiilor, prietenă credincioasă a Angorei, și dușmană firească a imperiului britanic.

Alianța germano-rusă există, dar nu e încă bine consolidată. *Vor reuși oare diplomații dela Paris, să abată cu timpul Rusia cea nouă dela această tovărășie, pentru a o îndruma spre alte ortzonturi și spre alte combinațiuni politice?*

Viitorul trebuie privit în față, fără a căuta să ascundem nimic. Să privim cât mai scrutător, pentruca cu un ceas mai de vreme, des-lușind înțelesul zilei de mâine, să găsim rostul cel mai bun în oriën-tarea noastră politică, întru garantarea viitorului nostru. România tre-buie să prevadă totul; România nu trebuie și nu poate să rămâie nici un ceas izolată. Avem destui dușmani, pentruca să nu ne bucurăm de orice nouă garanție a păcii!

Paris, Ianuarie 1923

VINTILĂ PETALA

Pustiul cultural al unei Capitale

Un fapt pe care nu-l mai contestă nimeni astăzi în România, și asupra căruia nici cel mai naiv dintre idealisti nu mai cutează să se oprească, — atât s'a banalizat de mult și a intrat în deprinderea noastră a tuturor, — este, de bună seamă, indiferența pe care o manifestă oficialitatea românească față de nevoile culturale ale maselor populare. Nu știm dacă vremile sunt într'adevăr atât de vitrege încât să justifice pe deplin o asemenea indiferență, și dacă cei ce stau în fruntea treburilor noastre publice se pot socoti achitați de obligațiunile lor cele mai elementare față de rurali, încrucișând brațele înaintea obstacolelor, și abandonând cu discrețiune lupta. Ceea ce putem spune însă, este că o negură din ce în ce mai deasă, coboară asupra satelor noastre, și că de nicăieri, din nici o parte, nu vedem ridicându-se elanul de vânt generos care să risipească ceața, să lumineze împrejurimile și să pue sămânța unui început de viață spirituală nouă în terenurile pe cari obscurantismul permanentizat al disprețuitelor existențe rurale își înalță nesupărat bălăriile analfabetismului.

De mai bine de o jumătate de secol se cântă la noi aria aceasta, și totuși nu s'a făcut și nu se face nimic. Este, fără îndoială, un cerc vicios în cuprinsul căruia ne învârtim cu toții, fiindcă altfel nu ne putem explica pentruce nici un partid, nici un om politic, nici o inițiativă particulară n'au reușit să pue în practică intențiunile bune pe cari le-au afirmat pentru țărănime. Deci nu mai încape îndoială că toți românii sunt de acord asupra necesității de a se rezolvi cât mai grabnic această problemă națională, care este *instrucția maselor noastre populare*. Jumătățile de măsură, cari au caracterizat în tot timpul opera politicianilor noștri, s'au îndreptat mai cu deosebire în ceea ce privește problema instrucției și culturii poporului. Dacă n'a fost neglijată cu totul, ea a fost totuși astfel tratată, încât rezultatul e aproape același. Am putea compara programul de luminare a satelor și a păturilor populare de la orașe, program cu care se fălea într'o vreme așa de mult un anumit partid politic din România veche, și care cuprindea în sine zidirea de noi școli la sate și orașe, de atenee și teatre populare, creierea de biblioteci, înființarea de cursuri pentru adulți și inaugurarea conferințelor și concertelor pentru popor, cu ceea ce s'a făcut acum, în anii din urmă, de către stat, pentru desăvârșirea marilor re-

forme: *împroprietărirea și votul obștesc*. Oamenii noștri de guvernământ i-au înzestrat pe țărani cu pământ și cu dreptul de vot, și i-au părăsit apoi în voia soartei, uitând că aceste reforme, pentru a putea da roadele așteptate, trebuiesc complectate cu o operă de cel puțin cinci zeci de ani de muncă și noi jertfe în direcțiunea economică și culturală. Altfel, ele vor fi *ratate*, cum a fost ratat și vastul program cultural mai sus amintit, sau cum este ratată o bătălie atunci când comandantul nu știe să exploateze la vreme primele clipe ale victoriei.

* * *

Asemenea gânduri triste ne-au abătut dela preocupările noastre obișnuite, astăzi când, după un an de activitate, unii își încheie bilanțul, iar alții judecă bilanțurile altora. Ce vor trece oare la activ, oamenii cari sunt însărcinați să supravegheze educația maselor noastre populare?

Dar dacă astfel de constatări jalnice trebuiesc făcute în ceea ce privește cultura poporului, ce se poate nota după un an de activitate pe terenul artistic și cultural, în centrele noastre mai importante? Ce se poate spune, de pildă, despre mișcarea artistică și culturală a Bucureștilor, în acest an care s'a sfârșit?

Mărturisim că un fior de jenă ne cuprinde când privim înapoi și așa, plini de egoismul nației noastre, cum vrem să fim ori de câte ori stă în joc o chestiune care atinge puterea, de expansiune și de procreație a geniului românesc, rămânem totuși neștiutori și inabili în a înfățișa, pentru cetitorii „Țării Noastre”, o oglindă convenabilă a anului artistic și cultural care s'a dus, în Bucureștii băltoacelor și a jafului neguțătoresc regulamentat. Să renunțăm deci a mai farda un chip prea cunoscut pentru a face vre-o impresie subțimiciuna obrazilor îmbujorați artificial și a buzelor colorate din belșug: trăim aci, în capitala României întregite, o viață ignobilă prin lipsa oricărui efort spiritual, și așa cum ne batjocorim zilele de-alungul străzilor infecte, acoperite cu mii de tone de murdărie și noroi, și ne lăsăm jefuiți de cioclii sârmanelor noastre necesități cotidiene, tot așa asistăm la desfășurarea unei pretinse activități artistico-culturale, care nu este în fond decât promiscuitatea materială a unor instituții și întreprinderi oficiale ori private, în goana lor comună după câștiguri fabuloase.

Teatrul Național, despre care s'a vorbit în ziarele de aci că ar fi dat anul acesta enorme beneficii societărilor săi, n'a găsit o seară măcar s'o consacre, unei noi lucrări originale. Nu-l interesează pe omul care-l conduce, și se pare că și pe actorii care-l slujesc, decât rețetele și tantiemele. Iar Opera Română, care începuse anul trecut subțimiciuna cele mai frumoase auspicii, tânjește acum din lipsă de eforturi noi, vechile sale puteri fiind împărțite între reprezentațiile dela Lyric și concertele „Filarmonice”, altă instituție artistică căzută în desuetudine.

Pe terenul publicisticii, aceeași formă după beneficii materiale,

cu disprețul oricărei preocupări culturale. Nu s'a produs nimic nou și nimic bun, iar cele câteva mari edituri cari și dispută hegemonia pieței literare, se mărginesc să tipărească scump și prost, — cu o singură excepție onorabilă, — traduceri pripit făcute, sau lucrări alese la n-tâmplare din scriitori streini cari pot fi citiți și în original, sau din mediocritățile noastre literare cari n'ar trebui citite de loc.

Pictură, încurajată în anii de după război de insuficiența culturală și munificența materială a noilor îmbogățiți, a putut înșela la un moment dat pe observatorul neatenț asupra valorii sale pur estetice. pentru că s'a cumpărat mult, s'a produs mult, și ca atare, s'a putut crede într'un progres neobișnuit al acestei ramuri de activitate beletristică. Adevărul e că realizarea artistică se găsea în raport invers proporțional cu cantitatea ce se producea, și faptul s'a putut constata cu prisosință în anul din urmă, când lumea saturată de cumpărături și obosită, a nesocotit cu totul expozițiile noi ce se deschideau în fiecare lună. Ca să-și refacă reputația știrbită de propria lor lăcomie, pictorii noștri vor trebui să se pună acum serios pe lucru, și să se preocupe puțin și de artă după ce s'au preocupat într'o măsură așa de largă de satisfacerea nevoilor lor materiale.

Și în mijlocul acestui mafasism artistico-cultural, tronează somnolent și lasciv, într'o poză de om arhimulțumit de sine, puțin cam nepăsător și poate și cam strein de toate câte se petrec în juru-i, ministrul Artelor, a cărui înrăurire și activitate nu se mai resimt de mult în tenebroasa noastră viață culturală. E adevărat că s'a vorbit în vremea din urmă despre niște milioane cari au trecut în patrimoniul unei hazlii tragediane, a unei trupe de operete și a unui biet actor de provincie, cari, toți aceștia, aveau să facă unificarea culturală a sufletului românesc împărțit încă pe categorii de influențe culturale. Dar nici măcar acest sprijin n'a pornit din inițiativa ministrului Artelor, așa că, bun sau rău, el nu poate fi trecut pe bilanțul activității sale din anul expirat.

Alte dovezi de existență nu ne-a dat, trupe noi în ținuturile alipite nu s'au înființat, mult trâmbițata propagandă nu s'a resimțit, iar un pictor ca să-și plaseze opera a trebuit să recurgă tot la Banca națională sau la ministrul de Război, singurele deuse-uri oficiale în materie de artă. Ce face în acest caz ministrul Artelor, ce face?

Ne-a spus-o d. Banu însuși la un recent banchet, cu acel lirism specific organului d-său:

— „Departamentul meu, d-ilor, comandă mișcarea artistică română; dar ce sunt eu de vină dacă în casa ministerului nu sunt bani, și dacă arta, ea înșăși, e atât de săracă?”

Sub aceste auspicii începe un an proaspăt, și nu e greu pentru noi să-i bănuim de pe acum bilanțul viitor... Perspective frumoase, de sigur, asupra cărora ezitam să mai insistăm...

București, 20 Ianuarie.

I. J. R.

GAZETA RIMATĂ

Două cluburi

„Deși partidul național din Ardeal a
fuzionat cu fostul partid conservator din
vechiul Regat, cele două tabere își pă-
strează la București cluburile lor separate.“

ZIARELE

Atunci a fost emoție mare:
Întreg partidul național
Pornise pe descălecare,
Se coborîse prin Predeal
Și oprindu-se în Capitală
(Cum se oprește caru'n șant)
Deschise-aci o sucursală:
„La Gyula băcsi din Byzanț!“

Cunoașteți, cred, demult povestea
Amabililor patrioți,
O știți din paginile-acestea
Și-a spus-o Honigman la toți...
Amicii noștri (ce să zic?)
Erau în culmea fericirii,
Și două nopți la „Majestic“
S'a tot jucat... Hora Unirii!

Venir'apoi și „regățeni“
În iureș vesel, ca la nuntă,
În cap cu Cincu și cu Xeni
Și altă lume mai mărunță.
Când apărură în prag Pavlică,
Ghiuluka prinse să roșească,
Iar un nuntaș veni să-i zică
Gentil: — „Fuziunea, să trăiască!“

Dar vai! — de-atunci trecu o lună,
Și astăzi tânărul menaj
Nu duce-o casă tocmai bună;
Stă fiecare'n alt etaj...

O, veșnicele jurăminte,
Au fost un simplu foc de paie,
Și-açum Măniu (cu-alte cuvinte)
A tras zăvorul la odaie.

Sărmanul șe^f, credea odată
Intr'un neturburat amor,
Și-acum cu jața'ntunecată
Din club în club, rătăcitor,
Vagabondează ziua'ntreagă,
Cu-automobilul, cu cupeul,
Și nu mai știe să aleagă:
„Unde să-și fină expozeul?”

Sunt ne'nfelegeri permanente,
(Destinu-i uneori sever)
Și sunt, în urmă, evidente
Nepotriviri de caracter.
Acesta este nenorocul,
Și toată lumea îl invoacă:
„Ciocoiu” nu șunosc tarokul,
Și „suta”, pockerul nu-l joacă...

Stau singuri, amărăți tachiștii
(Nu știu, sunt cinci sau numai patru)
Și singuri stau naționaliștii,
Unii 'n „șantan”, — alții la Teatru.
Nu poate nimeni să-i împace
Menajul lor s'a risipit,
(Așa e soarta, n'ai ce-i face:)
Luna de miere, s'a sfârșit!...

Eu unul însă, sunt mâniaș
Văzând divorțu'n perspectivă,
Și sincer cred că nu-i frumos,
Că e o stare maladivă, —
Dacă 'n aceste vremuri tulburi
Bărbați din țara mea („My Country!”)
Mai șed cu luntrea'n două cluburi
Și șed cu clubu'n două luntri...

EPAMINONDA VĂNICU

alegător în culoarea de Roșu a Capitalei.

INSEMNĂRI

Adevăratul Ardeal. Din toate părțile Ardealului ne vin știri îmbucurătoare despre graba cu care fărâniea noastră a știut să răspundă ordinelor de chemare pe cari, în urma ultimelor evenimente dela granița apuseană, le-au primit cele câteva contingente de tineri rezerviști. În multe sate, agenții provocatori cari au încercat să abată populația dela îndeplinirea datoriei militare, au primit asemenea lecții, încât astfel de gesturi, -credem, nu se vor mai încerca niciodată.

Și mai odioasă apare deci prostia lansată cu atâta inconștiență de partidul național, prin gazetele sale dela Cluj și Brașov, — cumcă țărani din Ardeal nu s'au prezentat sub arme decât cu foarte mare greutate, și cu foarte puțină însuflețire. Conducătorii partidului național nu-și dau seama că prin propaganda pe care o fac în țefin cel mai primejdios spirit de animozitate între două provincii românești, infiltrând credința cu desăvârșire neîntemeiată, că tot huliții „regăfeni“ dela Ploești sau dela Vaslui vor trebui să facă zid în jurul hotarelor, în caz de primejdie, deoarece „*soldășii ardeleni nu vor să lupte pentru d. I. Brătianu*“...

Înțelegeți dumneavoastră, inteligenții bărbați de Stat dela Șimleul-Silvaniei ar vrea să spună că dacă armata va fi chemată să respingă un stupid și caraghios atac maghiar, — nu va avea de apărut un sfânt patrimoniu național, ci se va jertfi zadarnic pentru guvernul dela București, care nu merită această atenție. Noi, mărturisim, n'am auzit niciodată și de nicăeri o asemenea părere, și am vrea să ghicim ce primire ar fi avut în Franța o gazetă care, în timpul răz-

boiului s'ar fi încumetat să spună că ostașii lui Foch nu sunt datori să mai stea în tranșee... de dragul d-lui Clémenceau !

Din fericire însă, toate aceste manifestări bolnăvicioase se opresc la suprafață. Țărâniea ardeleană, pătrunsă de conștiința sigură a datoriei sale către țara pe care și-au văzut-o întregită, n'a avut nicăeri un gest de șovăială, un murmur de nemulțumjre. *Așa s'a înfățișat adevăratul Ardeal.* Restul, — nu sunt decât minciuni îndrăznețe și penibile gesturi criminale.

Repausul duminical. Ne aducem aminte câtă stăruință și câtă luptă s'a desfășurat acum câțiva ani pentru câștigarea acestui elementar drept la odihnă al muncitorului nostru. Biruința a fost grea, exploatații muncii colective nu s'au dat bătăuți ușor, și abia după votarea unei legi speciale, s'a putut câștiga această modestă reuță a revendicărilor uvriere. Credeam însă că asupra acestei chestiuni, nu se va mai reveni niciodată. Iată acum o seamă de ziare din Capitală au luat hotărârea să apară și a doua zi după sărbătoare, nesocotind, pur și simplu, legea repausului duminical. Lucrătorii tipografi se agită, gazetarii de asemenea... Nădăjduim că triumful va fi al acestora. În orice caz, ținem să însemnăm aci, ca o curiozitate a vremii, numele gazetelor a căror poftă de câștig se manifestă atât de impudic: sunt vechile noastre cunoștințe, democraticele organe politice: *Universul, Dimineața și Adevărul*...

Foarte semnificativă democrație!

Socoteala „Unirei“. *Unirea* din Blaj ne spune prin telefon, că cu pri-

lejul alegerii trecute a d-lui A. C. Cuza la Teaca, d. dr. Dăianu, protopopul Clujului a făcut propagandă în contra candidatului (preot-unit) al partidului național, întocmai cum la alegerea dela Alba-Iulia câțiva canonici din Blaj au făcut propagandă în contra d-lui dr. Dăianu. Prin urmare.... am fi chit.

Nu prea. Protopopul Dăianu n'are nici o legătură de administrație bisericească cu preoții din circumscripția Teaca. Canonicii din Blaj, sunt însă superiorii preoților din arhiepiscopia Blajului, și prin urmare și ai celor din circumscripția de Senat Alba-Iulia. O vede și o înțelege asta toată lumea, numai *Unirea* nu. Dar suntem siguri, că va înțelege-o odată. Dacă nu mai curând, apoi cel mult când i-se va strica telefonul.

Armata dlui Iuliu Maniu. Nu mai departe decât în numărul trecut al revistei noastre, am fost nevoiți să facem o nouă creștătură pe răbojul actelor politice necugetate, a căror specialitate pare a fi rămas definitiv în patrimoniul partidului național din Ardeal. Era vorba atunci de recentele declarații ale dlui Vasile Goldiș, care, cuprins de un brusc acces de amintire, găsisse momentul (tocmai când un val de nebunie maghiară părea că se apropie de frontieră) să arate unguirilor de la noi, bunele sfaturi pe care le dăduse contelui Károlyi în Octombrie 1918, grație cărora integritatea Ungariei mai putea fi salvată.

Astăzi, este rândul dlui Iuliu Maniu. Ziarul dsale din Cluj, crezând că e bine să nu lase pe „fasciști” din Budapesta fără o mică încurajare cu prilejul frământărilor iredentiste de acolo, le dă de veste că țărâtimea din Ardeal nu răspunde decât foarte greu la ordinele de chemare subterme, ba chiar cei cari se prezintă la regi-

ment, arată o foarte slabă dispoziție de a apăra hotarele țării lor. E treaba autorităților militare să se întrebe, de unde și-o fi culegând *Patria* informațiile sale în această materie, și să aprecieze efectul pe care le pot avea ele dincolo de Tisa. Subliniem deocamdată numai ridicola obrăsnicie a oficiosul partidului național, care își permite să se rățoiască, declarând că ostașii din Ardeal numai atunci se vor înșira sub steagul României, când îi va chema ... d. Iuliu Maniu.

Iată-l deci pe șeful celor „o sută” în ipostaza unui soi special de Mussolini de pe Târnavă, care ține mâna sa viguroasă destinele apărării noastre naționale: Sună din goarna mobilizărei d. Iuliu Maniu, — vin flăcăii noștri, hăulind, ca'n vremurile străbune! Nu se aude dărbăteasca chemare dela Dicio-Sân-Martin, — nu se mișcă un singur om, poate să năvălească și Tătarii!

Ne întrebăm și noi, care să fie taina acestei forțe, și a acestei inconștiențe?

O măsură stupidă. Nu putem numi altfel dispoziția luată (de ministerul Artelor, probabil) pentru a se opri reprezentarea *Tragediei Omului* a lui Madách pe scena Teatrului maghiar din Cluj. Asemenea dovezi de flagrantă nepricepere, care ostracizează nici noi nu știm pentru ce, o operă de gândire universală, ilustrează încă odată ce completă zăpăceală domnește în capul unor oameni, cari sînt chemați să îndrume cultura românească în făgașul ei firesc (lucrurile pe care nu-i fac) iar nu să brutalizeze în chip atât de puțin inteligent o lucrare de mare valoare literară. Pentru noi, nu e nicio surpriză. Am făcut de mult cunoștință, cu distinsa competență a dlui C. Banu.